

Klagen als Multatuli

Het is precies 150 jaar geleden dat Batavus Droogstoppel, wonend op de Lauriergracht nr. 37, een paar riem papier extra bestelde en – geheel tegen zijn gewoonte in – begon te schrijven aan zijn roman die geen roman was. De Universiteit van Amsterdam herdenkt het verschijnen van Multatuli's *Max Havelaar* met een tentoonstelling en een bijzonder project: de *Max Havelaar Academie*.

Tekst: Sophie Reinders

Beeld: Michiel Bootsman

Wat zou Batavus Droogstoppel hebben gevonden van tentoonstellingen in musea? Het misschien wel bekendste personage uit de moderne Nederlandse literatuur laat zich daar in *Max Havelaar* niet over uit, maar hij zegt wel dat toneelvoorstellingen veel mensen bederven: 'Dat toneel bederft velen, meer nog dan de romans. Het is zo aanschouwelijk! Met wat klatergoud en wat kant van uitgeslagen papier ziet er dat alles zo aanlokkelijk uit.' Maar uiteindelijk brengt het toneel niets anders dan valse denkbeelden over: 'Alles gekheid en leugens.'

Het is geen roman

Op 15 mei aanstaande is het precies 150 jaar geleden dat *Max Havelaar* werd uitgegeven. De Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam, dat het manuscript bezit, viert dit met de tentoonstelling *Het is geen roman, 't is een aanklacht*. Droogstoppel zou ongetwijfeld wantrouwend geworden zijn van een zo mooi vormgegeven – ja, aanlokkelijke – tentoonstellingsruimte, waarin veel aandacht is voor de positie van de Javanen ten tijde van het bewind van de Nederlanders in Indonesië. Ondanks de grote literaire waarde van het boek is hier gekozen voor nadruk op het engagement uit het boek.

Max Havelaar Academie

In de tentoonstellingsruimte is plaats gemaakt voor een speciaal project van de Bijzondere Collecties: de *Max Havelaar Academie*, een platform voor onderzoek en wetenschap, waar vijf studenten interdisciplinair op zoek gaan naar de actuele betekenis van Multatuli's *Max Havelaar*. De stageopdracht van de vijf studenten is: 'Verplaats de thema's uit *Max Havelaar* naar de 21ste eeuw en maak nieuwe verhalen, met moderne (geschreven en audiovisuele) media, die eenzelfde effect willen hebben als het oorspronkelijke boek heeft gehad.'

Marleen Brouwer (UvA; Politicologie) houdt zich bezig met het thema politiek en geschiedenis. Zij wil onderzoeken welke factoren er in de geschiedenis toe hebben bijgedragen dat mensen een humaner (of milieubewuster) beleid gingen voeren ten aanzien van hun medemens, het milieu en/of een duurzame economie. Middels deze historische schets wil ze een verband leggen met

het heden. 'Ik kan een voorbeeld geven betreffende het slavernijverleden. In de achttiende en negentiende eeuw ontwikkelde zich een abolitionistische stroming in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. De abolitionisten hadden voor ogen om de slavernij af te schaffen. Ik vind hun oorspronkelijke idealen heel interessant, evenals de methoden die ze gebruikten om meer bewustwording onder het volk te creëren. Ik vraag me af in hoeverre deze idealen en methoden nog steeds gebruikt worden door huidige anti-slavernijbewegingen zoals de Britse NGO *Anti-Slavery International*. Een ander voorbeeld dat recent is, zijn mensen die zich inzetten voor eerlijke handelsverhoudingen in de wereld. *Fair trade* wordt niet alleen gepromoot door stichtingen en organisaties, maar bijvoorbeeld het Max Havelaar keurmerk speelt ook een steeds grotere rol bij supermarkten en groothandels. Hiermee wordt

woorden nog steeds relevant zijn in de verschillende discussies. Verder zal Van 't Veld kijken of het mogelijk is om ook de catering van de UvA *fair trade* te krijgen.

Patrick Nederkoorn (Koningstheaterakademie; Kleinkunst) gooit het over een andere boeg. Hij laat zich inspireren door de stijl en de thema's uit *Max Havelaar* om theater te maken over de bankencrisis. 'De kredietcrisis gaat niet alleen over cijfers, omvallende banken en onbetaalde hypotheeken. Maar het gaat vooral om vertrouwen. Of nee, om het verdwijnen van het vertrouwen. Als blijkt dat banken er trucjes en gladder marketingstrategieën op nahouden om mensen in de schulden te steken, dan is de link met de *Max Havelaar* snel gelegd. Daarom zou ik graag in het voormalig hoofdkantoor van de DSB Bank een voorstelling maken over de morele kant van de kredietcrisis. Die locatie is voor mij, om met

'Als iedereen weet dat discriminatie pijnlijk is, is het natuurlijk de vraag waarom we het doen.'

duidelijk dat er een toenemend beroep wordt gedaan op de consument en daarmee groeit zijn/haar verantwoordelijkheid om een positieve impuls te geven aan het leven van een (onbekende) ander,' aldus Marleen.

Sjoukje Kerman (Reinwardt Academie; Museologie) ook studente aan de *Max Havelaar Academie*, legt de documentatie vast van het proces van de Academie in de vorm van audiovisuele producties. Daarnaast maakt Sjoukje een stripverhaal van de *Max Havelaar* op schimmendoek, 'Schimmen uit de *Max Havelaar*', dat in de tentoonstellingsruimte te zien is.

Martin van 't Veld (UvA; Sociologie) zal verschillende interviews met experts op het gebied van *fair trade* afnemen. Het uiteindelijke resultaat zal verwerkt worden in een publicatie die geïnspireerd is op de *Max Havelaar*. Belangrijke punten in het onderzoek zullen de verschillende keurmerken zijn, maar ook de praktische kant van *fair trade* binnen de Nederlandse samenleving. Uiteindelijk zal er niet vergeten worden wat Multatuli hierover heeft geschreven en hoezeer zijn

de Franse historicus Pierre Nora te spreken, een *lieu de mémoire* geworden. Het is een plek die symbool staat voor de misstanden in de bankensector. En dat terwijl het gebouw tot voor kort symbool stond voor economisch succes. Ik hoop de voorstelling deze zomer te kunnen spelen, maar het contact met de curatoren verloopt wat moeizaam. Misschien komt dat omdat ik geen schulden heb.'

Judith van der Wel (UvA; Religiestudies) ten slotte, zal een reeks journalistieke artikelen schrijven over de uitsluiting van kwetsbare groepen in Nederland nu. 'Mijn eerste artikel gaat bijvoorbeeld over uitsluiting op grond van uiterlijk. Daarvoor heb ik een obesitas-patiënt geïnterviewd, een gothic-meisje en een orthodox-joodse man. Alle drie hebben zij te maken met vooroordelen en discriminatie, of ze nu bewust voor hun uiterlijk gekozen hebben of er niets aan kunnen doen. Hun verhalen vertonen daardoor overeenkomsten, maar plaatsen elkaar ook in een ander licht.' Zoals Multatuli de Javaanse bevolking een stem gaf, zo wil Judith met deze artike-

len mensen die zich nu uitgesloten voelen hun verhaal laten vertellen. Daarnaast wil zij laten zien hoe het mechanisme van uitsluiting werkt. 'Als iedereen weet dat discriminatie pijnlijk is, is het natuurlijk de vraag waarom we het doen.' Deze vijf 'Maxisten' gaan samen laten zien dat Multatuli's aanklacht nog steeds actueel is. De ruimte waar de *Max Havelaar Academie*-studenten werken is voor bezoekers van de tentoonstelling toegankelijk.

Handtekeningen voor eerlijke catering

De studenten van de Academie maken zich momenteel gezamenlijk hard voor eerlijke catering aan de UvA. Vorig jaar heeft het College van Bestuur (CvB) van de UvA besloten om het contract met Sorbon op te zeggen. Uit onderzoek was gebleken dat de cateraar niet voldeed aan de gemaakte 'kwaliteitsafspraken'. Nu het contract

met Sorbon niet is verlengd, ligt er een mooie kans om de catering van de UvA eens onder de loep te nemen. Multatuli pleitte 150 jaar geleden al tegen de uitbuiting van koffieboeren en toch is het nog steeds aan de orde van de dag. De UvA kan nu overwegen daaraan mee te werken of kiezen voor een aanpak in de lijn van Multatuli. Dit jaar zal er bekeken worden welk bedrijf vanaf 2011 de catering aan de UvA mag verzorgen. Het is aan de UvA om zich hard te maken voor eerlijke producten. Eerlijke handel houdt in dat producenten in ontwikkelingslanden een kostendekkende minimumprijs voor hun producten krijgen en dat de producten op een milieuvriendelijke manier worden geproduceerd. De Academie sprak al met Sorbon en de Centrale Studenten Raad (CSR) over de mogelijkheden van eerlijke catering op de UvA. Binnenkort zal de Academie ook aanwezig zijn bij een gesprek

met de aanbesteders zelf en tijdens dit gesprek zullen de studenten trachten de aanbesteders te overtuigen van het belang van eerlijke catering. Een belangrijk punt in de discussie is de voorbeeldfunctie die de UvA heeft ten opzichte van de maatschappij.

In de tentoonstellingsruimte van de Bijzonder Collecties is een muur vrijgehouden, waarop studenten en anderen hun handtekening kun-

Het is aan de UvA om zich hard te maken voor eerlijke producten.

nen zetten voor een eerlijke catering aan de UvA. Aan het einde van de tentoonstelling op 17 mei – exact 150 jaar na het verschijnen van *Max Havelaar* – zal de muur symbolisch aan het CvB worden aangeboden. Op de muur zetten onder anderen al Harry Mulisch, Erik van Muiswinkel en Winnie Sorgdrager hun handtekening.

Max Havelaar 2.0

Uiteindelijk is het de bedoeling dat alle projecten van de *Max Havelaar Academie* uitmonden in een publicatie waarin teksten met betrekking tot de persoonlijke projecten van de studenten komen te staan. Dit zullen artikelen zijn, maar bijvoorbeeld ook theaterstukken. De persoonlijke uitkomsten zullen aangevuld worden met stukken uit de lezingen die de Academie organiseert en uitwerkingen van interviews met de sprekers. Op die manier willen de studenten een *Max 2.0* maken: een verzameling aanklachten voor het nu. ■

Het 150-jarig bestaan van *Max Havelaar* wordt door de Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam herdacht met onder meer:

- De tentoonstelling *Het is geen roman, 't is een aanklacht*.

Bijzondere Collecties
Oude Turfmarkt 129

Openingstijden:
di-vr 10u00-17u00
za, zo 13u00-17u00

Voor medewerkers en studenten van de UvA is de toegang tot de tentoonstelling gratis.

- De *Max Havelaar Academie*
www.maxhavelaaracademie.nl

- Een reeks lezingen over de actuele betekenis van *Max Havelaar*, onder andere met Louise Fresco, Marita Mathijssen en Joris Luyendijk. 23 Februari t/m 27 april elke dinsdag van 17u00-18u30. Afwisselend in Spui 25 of het Museumcafé van de Bijzondere Collecties aan de Oude Turfmarkt 129.
www.maxhavelaaracademie.nl en www.spui25.nl